

רשמים וזה רהורים

זה לי שנים מספר ללא מגע בלתי אמצעי עם בוקרינו ומשקיהם. הייתי שואב ידיעות מהעתונות, מפגישות מקריות ולעתים רחוקות יותר — מהכינוסים. ידעתי שהענף התרחב, קראתי בדו"חים של ה.מ.ב. על תנובות־שיא של פרות בודדות ושל עדרים שלמים והתעורר הרצון לראות במו עיני מה נשתנה וכיצד נשתנו הדברים.

נודמן לי בימים האחרונים לצאת לטיול בחברת חברים מהמוזכירות של ה.מ.ב. למרשקים אחדים בדרום ואנסה למסור את רשמי וכן את הרהורי שתקפוני בעקבות הרשמים. יזכרו נא הקוראים שהנני משמיע כאן רשימים והרהורים ולא תצפיות או סקירות המבוססות על לימוד יסודי של בעיות שונות. בדרך למשקים נתקלנו ליד הכביש בעדר גדול, רובו בקר לבשר שרעה בשדות שלף ושני רועים רוכבים, חמושים רובים, נהגו בו. חדשה היא תופעה זו בנוף שלנו; נעצרנו וניגשנו קרוב יותר כדי להתבונן בעדר ולהחליף מלים מספר עם הרועים. העדר רובו נמנה על גזע הבשר והוולדות גלווים לאמותיהם; אף הרכים ביותר מתרוצצים בקרבת אמותיהם ומדי פעם ניגשים לינוק. היו בעדר בהמות מפוטמות למדי, ביחוד מבין האמהות היבשות או בני בקר מהגיל המבוגר יותר, אולם חלק ניכר מבני הבקר הרכים — מראהו היה עלוב, וזה דוקא בגיל היניקה. מה יכולה להיות הסיבה לכך? אביע את השערת: סוף כל סוף אין לשכוח שתנאי הרעייה בשלפים, בחום הקיץ ובמר־חק רב מנקודת היישוב וללא מים במשך שעות מספר אינם דומים לאלה שבסקוטלנד, בערבות אמריקה או בארגנטינה. נראה לי שקשה היא הליכה זו לאמהות המיניקות ובאופן מיוחד לוולדות הרכים, ויוצא שדוקא בתקופת הגדילה האינטנסיבית ביותר, כשכל תנובת האם בחלב עומדת לרשות הוולד

בצורה הטבעית ביותר (ע"י יניקה) נגרמות הפרעות בהתפתחות עקב תנאי טיפול שאינם קולעים לדעתי למטרה. מבלי לדעת את כל הפרטים בכלכלת הענף הזה במשק שבדרום קשה לי להגיד כיצד ובמה אפשר לתקן את הדברים, אולם על כל פנים נדמה לי שיש למנוע, לפחות מהאמהות המיניקות ומוולדותיהן הרכים, הליכה מייגעת, ולשם שמירה על תנובתן אין להסתפק במזון המצוי בשלפים היבשים; אין כל ספק שתורספת מנה של מספוא ירוק היתה משפיעה יפה על הנבת החלב ומיטיבה עם הוולד הרך, כשעיקר מזונו צריך ויכול להיות החלב בלבד.

אולי יהרהרו מנהלי הענף בשאלות אלה? הצלחתי באותו יום לבקר ב־4 משקים; מובן שאלה הם ביקורי־בזק, אולם ידועה המימרא: „אורח בא לרגע ורואה בשפע“. ואמנם ראיתי מהטוב ומהיפה גם יחד. העדרים. אין הם גדולים ביותר, אבל בזכרי שמשקים אלה קיימים בס"ה 4—5 שנים הרי הופתעתי מהקצב המהיר בהקמת עדרים בעלי יכולת ייצור כה גבוהה, נשתנו, איפוא, התנאים; אין מסתפקים עוד ברכישת 8—10 פרות כגרעין לפיתוח הענף אלא ניגשים בתנופה רחבה יותר. מובן שהיבוא מארצות חוץ בממדים רחבים — הוא שאי־שר גישה חדשה להקמת ופיתוח הענף. ויש לציין בסיפוק רב שחלק ניכר של הפרות שהובאו מצטיינות בכושר הנבה רב, והעיקר — יש בכוחן להניב את תנובותיהן הגבוהות גם בתנאי ארצנו. אכן נתאמתו ההנחה וההשערה שדרום הארץ מסוגל לכלכל עדרי חלב אינטנסיביים למדי; והעיקר — אין הבקר נפגע שם ממארת קדחת הקרצית לצורותיה השונות. אלא שרצוני היה לדעת, אחת ולתמיד, מהו אחוז הבקר שנשאר עוד מהיבוא הרב. הרי זה יכול להיות תפקיד נאה למת-

וענינים בבעיות הענף — נגיד, למשתלמים בפקולטה לחקלאות או למדריכים, לרכז חומר על כך ולהגישו לידיעת קהל החקלאים הבוקרים.

יתכן שהעדרים היו יכולים להיות גדולים יותר אלמלא הסלקציה החריפה בעדרי היבוא וכדאי היה לעמוד על תנאי וסיבות הפסילה בעדרים אלה.

התנובות. על ימין ועל שמאל שומעים על תנובות שיא בימינו; שיא יומי של פרות בודדות בגבולות 30—40 ק"ג הפך לתופעה שכיחה למדי, וכמעט כל רפתן יכול להפתיע את המבקר בהישגים מסוג זה. ותנובות ממוצעות שנתיות שנעות סביב ה-5000 ק"ג ואף למעלה מזה, גם על כך שומעים הרבה מפי בוקרים צעירים יותר; ומתקבל הרושם שעדרי הדרום הולכים בראש מבחינה זו.

המספוא וההזנה. שטחי אספסת, מרעה זרוע, סלק ושחת — אלה הם מקורות האספקה העיקריים למספוא הגס במשקים שבקר-

ת; באחדים הוכן גם תחמיץ; אמנם מחומר גלם שהובא ממרחקים (קליפות אפונה), אולם עצם הגיוון הזה חשוב למדי. כנראה שהאספסת תהווה את עמוד השדרה באספקה באיזורים אלה; נמסר לי על 10 קצירים בשנה ויבולים טובים בכל עונות השנה, ואף בחודשי הקיץ החמים ביותר (יולי-ספט') לא מורגשת ירידה ניכרת ביבולים. ויבולי הסלק? 15—20 לדונם — היתה התשובה באחד המשקים. אם יובטחו מים בשפע הרי תסור הדאגה מלב הבוקרים שבנגב ויהיה להם במה להאביס את עדריהם.

ונמסר לנו באחד המשקים שמנת המספוא ביום הביקור נצטרפה כדלקמן: 80 ק"ג סלק (בשעות שלפני הצהריים), 40 ק"ג אספסת ועוד 3—4 ק"ג שחת. הייאמן? ידועות לי מנות מכסימאליות של סלק בגבול 50 ק"ג לראש, וגם זה היה גורר ברוב המקרים שלשול, אולם — 80? ואם מצליחה שיטה כזו — הרי כדאי היה לבדוק אותה לפרטיה

מעט.

למה זה צריכים להתגולל סביב בניי הרפת כל מיני גרוטאות, שברי עצים, חוטי תייל וכדומה? ולמה נשארים בלתי מכוסים בורות הביוב שליד הרפת? הרי אלה הם „מכשולים“ ולא רק בפני עוורים! והחצרות? הביצה „המסורתית“ ליד השוקת, הגדר המתמוטטת, והיא עדיין כה צעירה; וחוטי התייל המתגוללים פה ושם ונאחזים ברגלי הבהמות, ויתכן אף חודרים לקיבותיהם — האין עצה ואין תרופה לכל אלה? והעיקר — הובל הרב המתבובז בחצרות! אמנם פה ושם הוחל גם בסידור ערמה „מודרנית“ של זבל בקר-בת הרפת, אלא שאין מתמידים בכך, ולא הונהג סדר קבוע לניקוי החצר וריכוז הובל ומתקבל הרושם שאוצרות רבים הולכים ומתנדפים. האמנם נוכחו חקלאינו הצעירים שהדשנים הכימיים הם „זולים“ יותר? וחדרי החלב? אמנם צוידו המשקים במתקני קירור מודרניים, בבריכות ובחדרים מיוחדים לכך, אולם מסופקני אם תצמח תועלת לחלב (לטעמו ולריחו) מתמיסת קירור זו שבבריכות שראי-נוה וחשנו בה.

קראו, השתתפו בקורסים ואין צורך רב לאל-פס תורות אלה. אלא שהכרחי הוא במקומות מסוימים שהמדריך יתמסר ל"דברים הקטנים" ולא יסור מהמקום עד שלא יונהג בהם משטר אלמנטרי, המבטיח למעשה את הדברים העיקריים בענף ואף קובע בסופו של דבר את גורלו. עצתי למדריכים הצעירים: כשהנכם מבקרים במשק שסדריו לקויים, העמידו את הג'יפ במוסך המשק, הפשילו שרוולכם ותגשו למלאכה, אף אם תצטרכו ללון לילות מספר במשק זה או אחר. אין כל ספק שלענף הבקר נשקף עתיד יפה באזורי הדרום שלנו ורצוי הדבר שמראשית צעדיו לא תיפגע צורתו וכלכלתו בגלל הזלזול ב"פכים קטנים".

יעקב עצמון

עלתה במוחי השאלה: והמדריכים היכן הם? הרי אלה הם משקים צעירים; ציידום יפה למדי, ואם מראשית צעדיהם לא יחונכו העובדים בענף למינימום של סדר והקפדה על יסודות אלמנטריים של הענף, הרי ייהפך הדבר במרוצת השנים למסורת וה"אטמוספירה" הבלתי מושכת שתשתרר בענף וסביבו תרחיק את העובדים בו — והמושכים בעול — רק רוגז וצער ישבעו!

נאמר לי שאמנם מבקר לפעמים מדריך גם במשקים אלה; אולם כיצד ימלאו לבו לעזוב את המשק בטרם יפעל ויפעיל לתיקון דברים כגון אלה? משוחותי עם בוקרים צעירים, שהיתה לי הזדמנות להיפגש עמם, נוכחתי שבקיאם הם בתורות הטיפוח, בצי-רוף מנות, בגידול עגלות וכר; רובם למדו

השפעת צורת העטין על תוצאות החליבה

בירחון הרוסי "זיבוטנובדסטבר" משנת 1954 הובאו הפרטים על תצפיותיו של קודריאשוב; הוא בדק ושקל את תנובות חצאי העטינים (קדמי ואחורי) אצל הרבה פרות מהגזעים הפריזי, החולמוגורי, הקוסטרומי והיארוסלאבי. ההפרשים בין התנובות של שני החצאים היו הגדולים ביותר בעטיני הפרות הפריזיות; אחריהן — הפרות מהגזעים האחרים. כשפרות אלה נחלבו במכונות חליבה נהגו גם לסיים בחליבת ידיים; מ-43 הפרות הפריזיות קבלו מהסיום בידיים כ-2.5 ליטר חלב לכל פרה ומהחולמוגוריות 1.5 ליטר.

מסקנות התצפיות האלה הן שעל הבוקרים לשים לב באופן מיוחד לצורת העטין בפעולות טיפוח הפרה המתאימה לחליבה במכונות. יש צורך להביא בחשבון את צורת העטין ומבנהו בשעה שעוסקים בסלקציה וביוווגים, כיוון שבעיקר בדרך ההורשה ניתן לעצב ולהרבות את העטינים הרצויים; ערכו של הפר, מבחינה זו, רב ביותר כשם שרבה חשיבותו לגבי הורשת שאר התכונות (בהתחשב עם המספר הרב של הצאצאים לכל פר, ביחוד בתקופה זו של הזרעה מלאכותית).

תכנית שיווק חלב בקנדה

מגדלי-הבקר הקנדיים תבעו ממשלתם להקציב תמיכה מיוחדת להספקת חלב לאלמנות וקשישים במחיר מוזל וחלב חיסם אין כסף לילדי בתי-הספר. גם אחרי ביצוע שני המפעלים הנ"ל יהיה עוד צורך שהממשלה תייצא כ-10,000 טון חמאה כדי להתגבר על עודפי תוצרת החלב במדינה. יחד עם כל זאת תובעים החקלאים המשכת הסובסידיה הקיימת לחמאה המבטיחה מחיר סיטונאי של 1.27 דולר לק"ג.